

Sîreu¹, prof. Al. Iașimirski² și savantul bulgar acad. Stoian Romanski³. Studiile pe care le-au dedicat *Învățăturilor* și autorului lor constituie pînă astăzi, atît prin întindere cît și prin valoarea celor conținute, punctul de plecare al oricărei cercetări serioase despre personalitate, epoca și scrierea lui Neagoe Basarab. De aceea mărturia lor unanimă în favoarea autenticității dobîndește o greutate deosebită.

Cînd în 1904, doi ani mai înainte ca Russo să lanseze teoria sa, Nicolae Iorga scria pe larg despre *Învățăturile lui Neagoe Basarab* în cea mai substanțială și mai bogat informată dintre istoriile literaturii romîne vechi⁴, autenticitatea acestei scrieri părea să țină de domeniul evidențelor indiscutabile. Și totuși, cum a remarcat P. P. Panaitescu, nu Demostene Russo este primul care se îndoiește de paternitatea lui Neagoe asupra scrierii ce-i poartă numele. În 1841, o părere asemănătoare schițase — este adevărat, fără să fi cunoscut scrierea — Mihail Kogălniceanu⁵. Mai precis, și în cunoștință de cauză, exprimaseră îndoeli filologii M. Gaster⁶ și Alexandru Philippide⁷, deși niciunul nu încercase a transforma îndoiala într-o teză prevăzută cu un întreg arsenal de argumente. Primul care o face este Theodor Codrescu, un diletant cu merite în domeniul publicării de izvoare, de la care ne-a rămas seria de volume a «Uricariului». În volumul 24 din «Uricariul», Codrescu a reprodus, după ediția din 1843 a lui Ioan Ecclesiarhul, partea a II-a din *Învățături*, însoțind-o cu o notă în care emite părerea că avem de a face cu un fals de factură mult mai nouă, datorit unui călugăr⁸. Nu este greu de văzut din această notă că, așa cum se va întîmpla și cu Russo, Codrescu a căzut victimă unei fundamentale erori de perspectivă, ale cărei premise trebuie căutate în punctul de vedere junimist asupra *Învățăturilor* și personalității lui Neagoe. El a redus această adevărată enciclopedie a gândirii sociale, politice, militare, diplomatice, juridice, filosofice, pedagogice și religio-morale din perioada orînduirii feudale, la un singur element: cel religio-moral, inerent într-o

¹ К вопросу о подлиннике поучений Валахского господара Иоанна Нягое, S. Petersburg, 1901 (Extras din «Известия отделения русского языка и словесности Академии Наук», V, 1900, p. 1284—1307).

² Валахский Марк Аврелий и его поучения în «Известия отделения русского языка и словесности», X, 1905, p. 339—374.

³ Българската книжнина въ Ромъния и едно нейно произведение în «Известия на семинара по слованска филология при университет въ София за 1904 и 1905 год» Sofia, 1905 p. 1—100. Lucrarea este prilejuită de apariția ediției lui Lavrov, ca și studiul lui Iașiminski, dar nu este o simplă recenzie, ci o privire generală asupra dezvoltării culturii slave în România (p. 1—60), urmată de o expunere asupra personalității și operei lui Neagoe (60—100). Disertația de doctorat a lui Romanski intitulată *Mahnreden des walachischen Wojwoden Nêgoe Basarab an seinen Sohn Theodosios. Inaugural-Dissertation*, Leipzig, 1908, nu este o simplă retipărire a lucrării bulgare, ci un studiu nou, informat aproape exhaustiv, și aducînd o contribuție importantă: descoperirea versiunii slavone a cărții «καραντζις» de Simion Monahul, de care s-a servit autorul *Învățăturilor*. A se vedea și recenzia lui D. Russo, cu completări prețioase, făcute din păcate pe un ton negativist, în *Studii și Critice* p. 1—18. Tot Romanski invocă cel dintîi, împotriva lui Russo, argumentul datelor despre familia lui Neagoe, cuprinse în *Învățături* (p. 193).

⁴ Istoria literaturii romînești, Ed. a II-a, București 1926, vol. I p. 140—150.

⁵ «Arhiva Romînească», 1841, Tom I, p. 92.

⁶ Literatura populară romînă, București, 1883 p. 35 și *Geschichte der rumänischen Litteratur*, în G. Grobers Grundriss der roman. Philologie, II B. 3. Abt., Strassburg, 1901, p. 282—283.

⁷ Introducere în istoria limbii și literaturii romîne, Iași 1888. p. 83.

⁸ «Uricariu», XXIV, 1895. p. 212—214.